

Kost och måltider i förskola och skola

UN 2021/10992-2

Antagen av utbildningsnämnden 2021-12-15, § 152.

Riktlinjen ersätter barn- och ungdomsnämndens tidigare riktlinje för kostverksamhet inom barn- och ungdomsnämndens verksamheter 2013 BUN 1142-2012 607.

Riktlinjen utgör en verksamhetsspecifik riktlinje och omfattar de verksamheter som utbildningsnämnden ansvarar för och utgör ett komplement till riktlinje för Norrköpings kommuns kostverksamhet.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Ansvar	1
Rektor/Fritidsgårdschef	1
Personal	2
Kökets personal.....	2
Kostenheten	2
Vårdnadshavare/myndig elev.....	2
Matsal och måltidsmiljö	3
Måltider	3
Mellanmål	3
Skolkafeteria.....	3
Verksamheter	3
Förskola.....	3
Skola.....	3
Fritidshem.....	4
Fritidsgård.....	4
Specialkost	4
Specialkost av medicinska skäl.....	4
Anpassade måltider.....	4
Indragen rätt till specialkost.....	4
Vegetarisk kost	5
Kostformulär och intyg	5
Kostformulär	5
Läkarintyg och intyg	5
Pedagogiska måltider	5
Verksamhetsanpassad rutin	5

Inledning

Norrköpings kommun har sedan 2013 en kommunövergripande riktlinje för kommunens kostverksamhet. Reviderad riktlinje KS-2021/0024 003 ersätter tidigare riktlinje KS-92/2011.

Kommunens riktlinje syftar till att genom den offentliga måltiden främja hälsa och goda matvanor samt förebygga kostrelaterade hälsoproblem och därigenom minska risken för ohälsa. Riktlinjen syftar också till att nå uppsatta mål inom klimat och miljö och gäller för de som upphandlar, köper in, tillagar, beställer och serverar mat och dryck.

Kommunstyrelsen ger berörda nämnder i uppdrag att utarbeta verksamhetsspecifika riktlinjer och rutiner.

Skolhuvudmannen har ansvar för att barn och elever erbjuds näringsriktig och säker kost under sin vistelse i förskolan/skolan. Produkter som innehåller tomma kalorier t.ex. godis, sötade drycker/energidryck, glass, bullar, kakor, kex, snacks serveras eller säljs inte inom förskolan och skolans verksamhet.

Måltiderna ska vara kostnadsfria. Elever i gymnasiet erbjuds kostnadsfria måltider även om det inte finns krav på det.

Ansvar

Rektor/Fritidsgårdschef

Rektor ansvarar för barnens/elevernas omsorg under vistelsen i skolan där måltiderna utgör en del av omsorgen.

Rektor ansvarar för skolans lokaler och måltidsmiljön samt rutiner vid behov av anpassningar. Rektor ansvarar vidare för att barn och elevers inflytande och delaktighet även innefattar måltidsfrågor. Det kan vara genom klass- och elevråd eller via specifika måltidsråd.

Rektor ansvarar för att personalen har kännedom om rutiner för specialkost och att ny personal informeras samt att vårdnadshavare och barn/elever informeras om specialkost.

Rektor beslutar med stöd från ansvarig pedagog/elevhälsan och i samråd med vårdnadshavare och barn/elev om mer omfattande anpassningar när intyg från sjukvården saknas.

Rektor ansvarar för fritidshemmets rutin för livsmedel- och mathantering vid måltider som omfattar hantering vid utflykter samt hantering av specialkost.

Rektor kan hyra ut matsalen eller annan lokal i förskolan/skolan om den har egen ingång och egen larm-zon. Rektor kan från utbildningskontorets ledning bli ålagd att erbjuda annan verksamhet tillgång till skolans lokaler, till exempel valmyndigheten.

Fritidsgårdschefen ansvarar för fritidsgårdens rutin för livsmedel- och mathantering vid måltider som omfattar hantering vid utflykter samt hantering av specialkost.

Personal

Personalen ska ha kännedom om riktlinjen för kost och måltider.

Personalen ska följa rutin för kost och måltider. Personalen på fritidshem och fritidsgård följer rutin för livsmedel- och mathantering.

Personalen ska ha kännedom om barn/elever med födoämnesallergi med allvarlig allergisk reaktion samt ha kunskap om omedelbara åtgärder enligt barnets/elevens egenvårdsplan.

Personalen ska uppmärksamma när elever väljer bort lunchen så att åtgärder kan vidtas.

Kökets personal

Kökets personal tillagar och serverar specialkost utifrån underlag från vårdnadshavare/myndig elev, ansvarig läkare på barnkliniken eller personal inom habiliteringen och psykiatrin eller rektor. Kökets personal bedömer inte barns/elevs behov av specialkost.

Kökets personal ska följa gällande livsmedelslagstiftning för att garantera säker mat. Kökets personal följer kökets rutin om ett barn/elev av misstag får i sig ett födoämne som barnet/eleven inte tål. Kökets personal följer kostenhetens eller förskolans rutin för hantering av kostformulär och intyg som innefattar hantering av intyg vid skyddade personuppgifter.

Kostenheten

Kostenheten ansvarar för mottagnings- och tillagningskök på skolor och enstaka förskolor och att dessa uppfyller Livsmedelsverkets krav samt gällande lagstiftning.

Vårdnadshavare/myndig elev

Vårdnadshavare/myndig elev anmäler behov av specialkost av medicinska skäl via Norrköpings kommuns hemsida.

Vårdnadshavare/myndig elev ansvarar för att kökets personal har korrekta uppgifter som uppdateras vid förändring samt att meddela frånvaro till kökets personal. Kopia på läkarintyg lämnas till kökets personal.

Vårdnadshavaren/myndig elev informerar kökets personal vid behov av anpassade måltider vid t.ex. diabetes eller intellektuell funktionsnedsättning.

Vårdnadshavare/myndig elev informerar kökets personal vid behov av sondmatning.

Vårdnadshavaren informerar kökets personal och förskolans/skolans personal om barnet/eleven ska undvika vissa födoämnen på grund av kontaktallergi, korsreaktioner och/eller icke allergisk överkänslighet.

Matsal och måltidsmiljö

Rektor ansvarar för skolans lokaler och därmed för matsalen. Rektor har arbetsmiljöansvar som bland annat innebär ansvar för matsalens logistik, funktion och säkerhet. Rektor i skolan kan hyra ut matsalen om den har egen ingång och egen larmzon, exempelvis till skolans föräldraråd eller lokala föreningar. Matsalen kan delas av fler enheter och då ska det framgå av rektorernas ansvarsfördelning vem som ansvarar för matsalen.

Alla barn/elever har rätt att under sin vistelse i förskolan/skolan känna sig trygga, respekterade och fria från kränkande behandling. Förskolan/skolan ansvarar för att genom främjande, förebyggande och åtgärdande arbete säkerställa en trygg måltidsmiljö för alla barn/elever.

Måltider

Matvanor har stor betydelse för både hälsan och miljön. Förskolans/skolans måltider syftar till att bidra till ett mer jämlikt samhälle och en hållbar utveckling. Målet är att alla barn/elever ska kunna äta den mat som serveras i förskolan/skolan och att individuella anpassningar ska bidra till det.

Mellanmål

Barn/elever i behov av specialkost kan ha behov av mellanmål. Mellanmål ingår i förskolans och fritidshemmets verksamhet.

Skolkafeteria

Skolkafeterian kan vara värdefull för elever med längre skoldagar eller som inte har ätit frukost på morgonen. Utbudet i skolkafeterian främjar möjligheten till bra val.

Riktlinjen för kost och måltider ska följas vid upprättande av kontrakt med externa utövare.

Verksamheter

Förskola

Förskolan ska servera näringsriktiga måltider jämnt fördelade över dagen som är en del av förskolans omsorg om barnen. Måltiderna ska ge dem energi att utvecklas och tillgodogöra sig förskolans pedagogiska verksamhet. Måltiderna är ett tillfälle för barnet att få träna finmotorik samt bidrar till språkutveckling och social samvaro. Måltiderna kan också användas som ett pedagogiskt verktyg exempelvis för att väcka nyfikenhet gällande mat, hållbar livsstil, hälsa eller vad man äter i olika delar av världen.

Skola

Skolan ska servera näringsriktiga måltider under skoldagen som är en del av skolans omsorg om eleverna. Måltiderna ska ge dem energi att utvecklas och tillgodogöra sig skolans

pedagogiska verksamhet. Måltiderna bidrar till språkutveckling och social samvaro. Måltiderna kan också användas som ett pedagogiskt verktyg exempelvis för att väcka nyfikenhet gällande mat, odling, ekologi och matematik eller för att prata om kultur, samhälle och demokrati.

Fritidshem

Fritidshemmets frukost och mellanmål kan användas som verktyg i den fritidshemmets pedagogiska verksamhet där eleverna kan vara delaktiga i mellanmålen. Det är ett bra tillfälle för eleverna att lära sig om hälsosamma matvanor samtidigt som de tränar samarbete och får ta ansvar. På lov och studiedagar erbjuder fritidshemmet lunch.

Fritidsgård

Fritidsgårdens måltider kan användas som ett verktyg i fritidsgårdens verksamhet där ungdomarna kan vara delaktiga. Det är ett bra tillfälle för ungdomarna att lära sig om hälsosamma matvanor samtidigt som de tränar samarbete och får ta ansvar.

Fritidsgården ska ett hälsosamt och attraktivt utbud.

Specialkost

Specialkost av medicinska skäl

Specialkost av medicinska skäl innefattar behov av annan kost än befintlig matsedel på grund av kostrelaterade sjukdomar, födoämnesallergi och/eller andra överkänslighetsreaktioner.

Syftet med specialkost av medicinska skäl är att säkerställa att barn och elever som har medicinskt behov av specialkost har tillgång till rätt kost. Specialkost av medicinska skäl innefattar även mat via sond (enteral nutrition).

Anpassade måltider

Anpassade måltider avser anpassningar från matsedeln och/eller i måltidssituationen som utgår ifrån rätten till anpassningar, huvudsakligen enligt diskrimineringslagstiftningen, och som anses nödvändiga för att barnet/eleven ska få energi att utvecklas och tillgodogöra sig förskolans/skolans pedagogiska verksamhet.

Indragen rätt till specialkost

Om specialkost på grund av medicinska skäl tillhandahålls men aldrig tas i anspråk av barn/elever som de är avsedda för kan rektor besluta om att dra tillbaka rätten till att få specialkost. Rektor beslutar om indragen rätt till specialkost efter dialog med vårdnadshavare och barn/elev om åtgärden. Specialkost kan åter bli aktuell i dialog med vårdnadshavare och barn/elev.

Vegetarisk kost

Vegetarisk kost, lakto-vegetarisk kost, lakto-ovo-vegetarisk kost och vegankost, definieras inte som specialkost av medicinska skäl eller anpassad måltid. I Norrköpings kommuns förskolor/skolor finns dagligen en vegetarisk rätt på matsedeln.

Kostformulär och intyg

Kostformulär

Vårdnadshavare/myndig elev anmäler behov av specialkost av medicinska skäl via kommunens webbsida.

Läkarintyg och intyg

Det är huvudman som avgör vilka åtgärder som är nödvändiga för att säkerställa att säker kost serveras. Läkarintyg eller någon annan typ av medicinsk bedömning är ett verktyg för att säkerställa medicinskt befogad säker kost och kosthantering samt anpassade måltider.

Läkarintyg begärs vid behov av specialkost av medicinska skäl enligt överenskommelse med barnkliniken i Norrköping.

Intyg begärs vid behov av mer omfattande anpassningar enligt överenskommelse med habiliteringen och psykiatrin i Norrköping.

Pedagogiska måltider

Pedagoger och annan personal inom utbildningskontorets verksamheter kan äta kostnadsfria måltider som benämns pedagogiska måltider. Pedagogiska måltider innebär omsorgsansvar under måltiden som utgör en arbetsuppgift inom ramen för schemalagd arbetstid.

Uppdraget att äta pedagogisk måltid varierar mellan olika verksamheter och kan utgöras av frukost, lunch, mellanmål och middag under personalens schemalagda arbetstid. Personal som äter pedagogisk måltid säkerställer i dialog med kökets personal att barn/elever med behov av specialkost får rätt kost.

Pedagog, elevassistent eller resursperson kan äta pedagogisk måltid tillsammans med enskilt barn/elev i behov av anpassade måltider. Särskilt stöd i måltidssituationen genom pedagogisk måltid ska säkerställa att barn/elever i behov av stöd får det stöd och den hjälp barnet/eleven behöver. Rektor beslutar vilken personal som äter pedagogisk måltid.

Verksamhetsanpassad rutin

Utifrån aktuell riktlinje tas en rutin fram till stöd för verksamhetens genomförande.